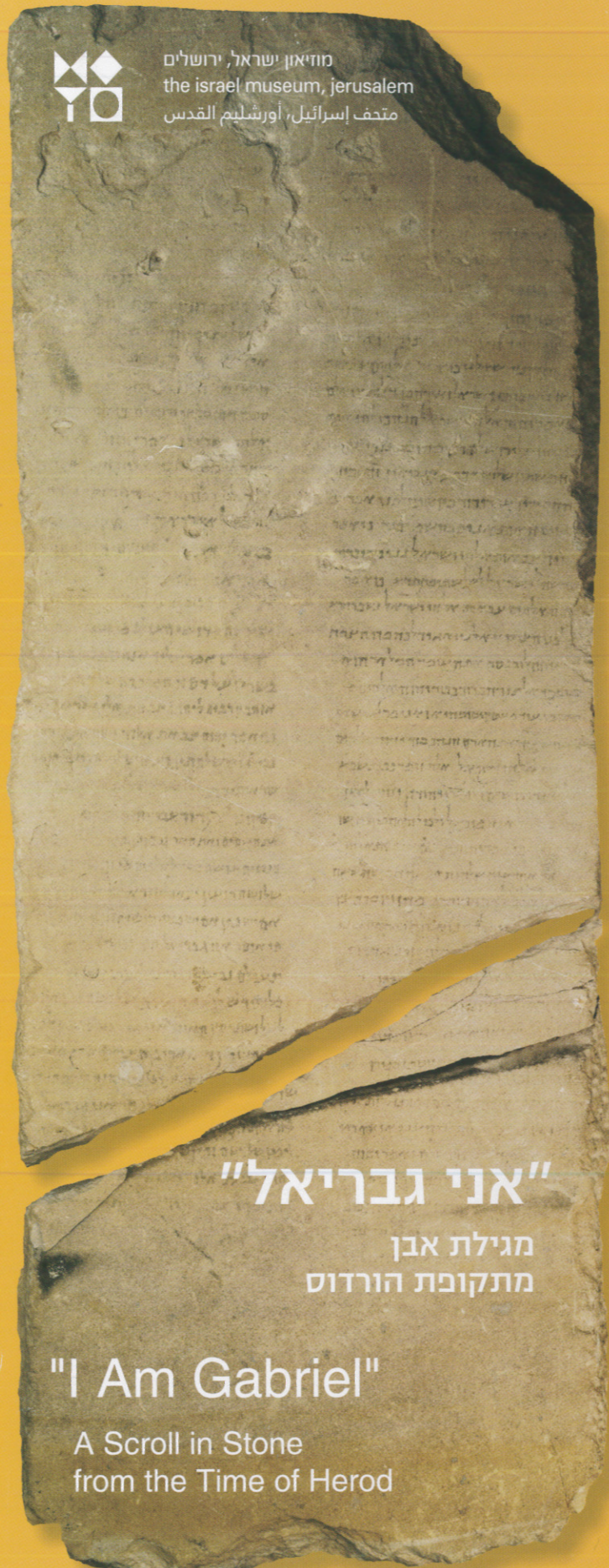

מוזיאון ישראל, ירושלים
the israel museum, jerusalem
متحف إسرائيل، أورشليم القدس

"אני גבריאל"

מגילת אבן
מתקופת הורדוס

"I Am Gabriel"

A Scroll in Stone
from the Time of Herod

11 (of) YHWH you ask me, thus said the Lord of Hosts
12 ... the House of Israel and I will recount the greatness of Jerusalem
13 [Thus] said YHWH the God of Israel: Soon all the nations
14 fight against Jerusalem and ...
15 [O]ne, two, three, four. The prophets and the elders
16 [and] the pious ones. David, my servant, asked me:
17 Answer me, I ask you for the sign. Thus said
18 [Y]HWH of Hosts, the God of Israel: My son, I have a new
19 testament for Israel, by three days you shall know. Thus said
20 YHWH, God of Hosts, the God of Israel: Evil will be defeated
21 by justice; ask me and I shall tell you what this bad
22 plant is. Not by ... you exist, (but) the angel supports you,
23 do not fear! Bless by the glory of YHWH (the) God from His
24 place. In a little while I shall shake
25 heaven and earth. Readily the glory of YHWH the God of
26 Hosts, the God of Israel, the God of the chariots will listen to
27 the [cr]y of Jerusalem and will console the cities of Judah for the sake of
28 the Hosts of Michael [the] angel and for all the lovers *bqšw*
29 [You]. Thus said YHWH, the God of Hosts, the God of
30 [Isr]ael: one, two, three, four, five, six
31 ... angel ... [ask]ed ... What is this? And I said: a tree
32 ... [Je]rusalem [shall be] as in early times. I saw two
[...]
64 [Thre]e ..., thr[ee] ...
65 three holy ones from past generations ...
66 [Je]rusalem saying: (only) on You we rely, [not on]
67 flesh (and) not on man. This is the chariot ...
68 YHWH of Hosts, the God of Israel has many lovers ...
69 Thus said YHWH of Hosts, the God of Israel:
70 I sent [three] prophets to my people, three shepherds. And after
71 that I saw ... [I returned them] to
72 the place for the sake of David, the servant of YHWH. Y[ou made]
73 heaven and earth with your great [might and outstretched]
74 arm. You show kindness to the thousandth generation ...
75 Three shepherds will come forth for Israel ...
76 If there are [pious ones] among them, if there are holy ones among them ...
77 Who are you? I am Gabriel ...
78 you shall save them. A proph[et and a she]pherd will save you. [I as]k
79 from You three shepherds, three [pro]phets.
80 In three days the sign will be (given). I am Gabriel ...

"I Am Gabriel": A Scroll in Stone from the Time of Herod

The order that characterized Herod's reign collapsed with his death in 4 BCE. A period of political instability began, the fabric of society slowly unraveled, and tensions between factions grew. Over the years the political situation continued to decline until the outbreak of the Jewish Revolt against the Romans, which ended with the destruction of Jerusalem and the Temple in 70 CE. All that remained of the city's former grandeur were piles of rubble.

Herod's cultural achievements accelerated processes that had commenced with the beginning of the Hellenistic Period, when the region was conquered by Alexander the Great. The encounter with Greek and subsequently Roman culture exposed the Jewish population to political power, economic might, and cultural assets that had been previously unknown. This exposure resulted in tensions and ultimately divisions among the Jews, causing much upheaval. It left an imprint on spiritual life, as well. Classical prophesy came to an end, matters related to the End of Days fired the imagination, messianism increased, and beings serving as intermediaries began to fill the void between humanity and God.

Angels were the most prominent of these intermediaries, whose purpose was to bridge the gap between man, who faced the harsh realities of daily life, and God, who was perceived as even loftier and more exalted than ever. The traditional role of angels as the bearers of tidings, saviors, and the dispensers of punishment expanded, and they became the revealers of secrets, leaders of celestial expeditions, and interpreters of visions; and, for the first time, they were referred to by name. In the Hebrew Bible, for instance, many angels are mentioned, but it is only in the Book of Daniel, the latest biblical book, that names of angels appear – Gabriel and Michael. The angels of the Second Temple Period were therefore no longer vague, anonymous beings, but identified figures, each of which had a defined role, sometimes alluded to by the angel's name. The name Gabriel, for instance, suggests strength and might.

The focus of the exhibition "I Am Gabriel" is a unique Hebrew inscription from the beginning of the Roman Period (1st century BCE – 1st century CE). The inscription is accompanied by rare ancient manuscripts, first and foremost of these manuscripts of the Hebrew Bible, the New Testament, and the Qur'an. Through these texts the exhibition traces the changing roles of the angel Gabriel in the three monotheistic religions.

The Gabriel Revelation inscription received worldwide acclaim and is the most important object in this field to come to light since the discovery of the Dead Sea Scrolls. Its content is prophetic-apocalyptic, its style literary-religious, and its language reminiscent of the later books of the Prophets, such as Haggai and Zechariah. The inscription comprises a series of dialogues. In the main dialogue the speaker identifies himself three times in the first-person: "I am Gabriel." Gabriel converses with a human figure – a visionary or prophet – to whom he, Gabriel, is apparently communicating a vision. The key role of Gabriel in the inscription is particularly noteworthy in light of the secondary role that Michael plays in it, since in this period Michael was considered the foremost of the two angels.

The inscription appears to have originated in a Jewish settlement east of the Dead Sea. Its lower part indicates that it stood partially sunk into the earth. Considering the unworked back, it probably stood next to a wall, possibly of a public building, and possibly along with other inscriptions. The text is written in ink in the square script and arranged in columns, like a Dead Sea Scroll. The writing is meticulous and clearly the work of an experienced scribe. The square script was common in the Herodian Period and is a major factor in the dating of the inscription.

Scholars are deeply divided regarding the reading of the inscription's 87 lines, since large sections have been effaced. However, all agree that the main topic of the inscription is an attack on Jerusalem and the hope

that God will see to the city's deliverance for the sake of his servant David, perhaps referring to the Messiah of Davidic descent. Since the end of the inscription has not been preserved, it can only be assumed that the text ends with God's victory. Whether the war in question had already taken place or whether the text predicts a future event, the inspiration may have been the dramatic events that took place in Jerusalem in those days, such as the unrest in the city around the time of the death of Herod in 4 BCE.

The inscription sheds light on the messianic atmosphere, anxiety over the fate of Jerusalem, and the new role of angels as intermediaries – cornerstones of the spiritual world during the Second Temple Period.

The Changing Roles of the Angel Gabriel

One of the earliest appearances of the angel Gabriel is in the Book of Daniel, which was composed in the early second century BCE and is the latest book of the Hebrew Bible, and the only one to be categorized as apocalyptic literature. As customary in books of this genre, such as the New Testament Book of Revelation, a celestial figure, usually an angel, reveals to the visionary secrets regarding the future. In Daniel Chapter 8, Daniel describes a vision involving a ram and a goat engaged in battle, which he cannot interpret. The angel Gabriel explains to him that the ram represents the kings of Media and Persia, while the goat (who wins the battle) stands for the king of Greece – Alexander the Great. End-time prophets (prophets whose visions predicted the End of Days and Redemption) active during the Second Temple Period, among these the author of the inscription, frequently based themselves on the Book of Daniel, imbued it with new interpretations, and regarded it highly.

Damascus Codex, Hebrew Bible, Burgos, Spain, 1260. The National Library of Israel

כתר דמשק, תורה וביאים וכתובים בורגוס, ספרד, 1260. הספרייה הלאומית, ירושלים

An early reference to Gabriel appears in the War Scroll, one of the first seven Dead Sea Scrolls discovered at Qumran in 1947, which was written around the same time as the Gabriel Revelation inscription. The text describes a confrontation between two camps: the forces of good, the "Sons of Light," and the forces of evil, the "Sons of Darkness." This confrontation was expected to take place in the End of Days. "Sons of Light" was the name for the members of the Dead Sea sect, who were led by the "Prince of Light," apparently the angel Michael; "Sons of Darkness" was the name for the sect's enemies, led by Belial (Satan), who was supported by people called the Kittim, possibly referring to the Romans. Michael, Gabriel, Sariel, and Raphael were the archangels who were meant to protect the "Sons of Light" and assist them in their battle against the "Sons of Darkness." The struggle would last 49 years and end with the victory of the "Sons of Light" and the restoration of the Temple service.

פרט ממגילת "מלחמת בני אור בבני חושך", מערה 1, קומראן, סוף המאה ה־1 לפני הספירה עד ראשית המאה ה־1 לספירה האוניברסיטה העברית בירושלים צילום: © מוזיאון ישראל, ירושלים/ דוד חריט

War Scroll (detail), Cave 1, Qumran, late 1st century BCE – early 1st century CE. The Hebrew University of Jerusalem. Photo: © The Israel Museum, Jerusalem / David Harris

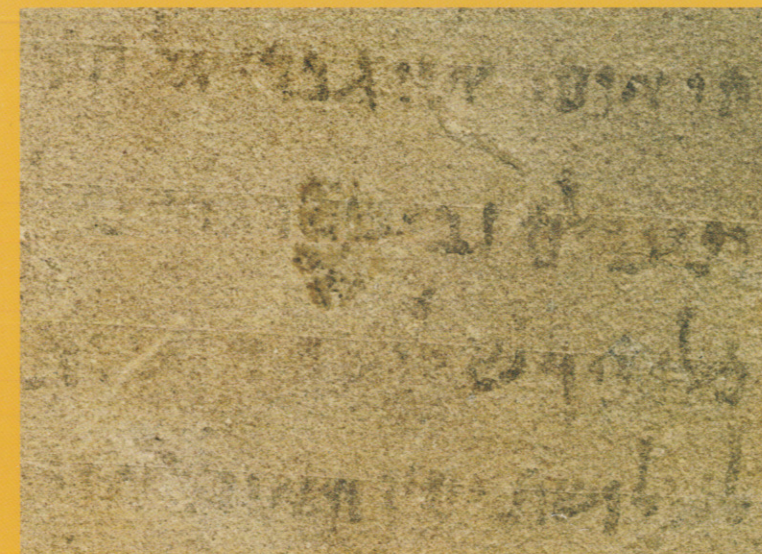
Inspired by the appearances of the angel Gabriel in the Book of Daniel, Gabriel became a central figure in the New Testament as well. He appears twice in Luke Chapter 1, in the context of the Annunciation accounts, first when he announces to Zechariah the birth of his son John (the Baptist), and second when he announces to Mary the birth of her son Jesus, informing her that "the Lord God will give to him the throne of his father David." Scenes of the Annunciation featuring Mary and the angel Gabriel are widespread in Medieval and Renaissance art, and the event is commemorated annually in a festival celebrated on March 25, nine months before the traditional date of the birth of Jesus, called the Feast of the Annunciation, or Lady Day. The prayers said on this day are based on verses from the account in Luke and are meant to draw believers even closer to the beloved figure of Mary.

In the Qur'an the angel Gabriel (Jibril) is mentioned three times, once as the figure who revealed the word of Allah to the prophet Muhammad. He also appears in other contexts in the Qur'an, but is not explicitly named. In addition, Gabriel is known in Islamic literature as the protector of the prophets, for example, as the one who delivered Abraham from the furnace and aided Moses before the magicians of Egypt. A well-known tradition refers to his role in the story of Muhammad's nocturnal journey from Mecca to Jerusalem on the back of a miraculous beast (al-Buraq). Gabriel escorts Muhammad to heaven, where the prophet sees Paradise, hears the words of Allah, and meets angels.

עליית הנביא מוחמד לשמים ("אל מעראג") איור המתאר את מוחמד רכוב על בהמה פלאית והמלאך גבריאל לפניו מתוך לילה ומג'וון, כתב־יד פרטי מאת האתפי ח'וראסאן, איראן, 1550 מוזיאון ישראל, ירושלים מתנה מעיזבון יוחנא דאוד, לונדון

Ascent of the Prophet Muhammad to Heaven (al-Mir'aj), depiction of Muhammad riding a miraculous beast led by the angel Gabriel (Jibril), in *Layla and Majnun*, a Persian manuscript by Hâtîf, Khorasan, Iran, 1550. The Israel Museum, Jerusalem,

The Gabriel Revelation (detail of lines 77–80), Eastern Dead Sea region, 1st century BCE – 1st century CE. Collection of Dr. David and Jemima Jeselsohn, Zurich. Photo: © Bruce Zuckerman

חזון גבריאל (פרט משורות 77-80) עברו המזרחיים של ים המלח, המאה ה־1 לפני הספירה עד המאה ה־1 לספירה (ראשית התקופה הרומית) אוסף ד"ר דוד וימימה יסלזון, ציריך צילום: © ברנז צוקרמן

"I Am Gabriel": A Scroll in Stone from the Time of Herod
 Spring 2013 – Winter 2014 | Temporary Exhibitions Gallery, Samuel and Saidye Bronfman Archaeology Wing
 Curators: Michal Dayagi-Mendels, Adolfo Roitman | Associate curator: Eran Arie | English translation: Nancy Benovitz | Exhibition design: Oren Sagiv, Michal Aldor, Roi Zach | Leaflet design: Hila Avrahami Zidon
 Photos: © The Israel Museum, Jerusalem/ Elie Posner, unless specified otherwise
 Lenders: Dr. David and Jemima Jeselsohn, Zurich; The Green Collection, Oklahoma City; The National Library of Israel; The Hebrew University of Jerusalem; Studium Biblicum Franciscanum Museum, Jerusalem, Custodia Terrae Sanctae
 The exhibition and leaflet were made possible by Dr. David and Jemima Jeselsohn, Zurich
 With additional support from The Green Collection, Oklahoma City

"אני גבריאל": מגילת אבן מתקופת הורדוס

הסדר שאפיין את ימי שלטונו של המלך הורדוס הלך וקרט עם מותו בשנת 4 לפני הספירה. אז החלה תקופה של אי־יציבות פוליטית, המרקם החברתי אט־אט נפרם וגברו המתחים בין הפלגים. עם השנים התדרדר המצב הפוליטי עד למרד היהודים ברומאים, שסופו בחורבן ירושלים ובית־המקדש בשנת 70 לספירה. מחיי הפאר וההדר בעיר לא נותרו אלא ערימות של אבנים ואפר.

ההישגים התרבותיים של הורדוס העצימו תהליכים שהחלו בראשית התקופה ההלניסטית, עם כיבוש הארץ בידי אלכסנדר מוקדון. המפגש עם התרבות היוונית ואחריה הרומית חשף את היהודים לעוצמות כלכליות ופוליטיות אדירות ולנכסי תרבות עשירים שלא הכירו. חשיפה זו גררה מתחים, עד כדי פילוג ומחלוקות בקרב העם, ערערה את סדרי העולם והטביעה את חותמה גם על חיי הרוח. הנבואה הקלטית פסקה, סוגיית אחרית הימים הציתה את הדמיון, תופעת המשיחיות התעצמה וישויות מתנווכות בין האדם לאל החלו למלא את החלל שנפער ביניהם.

מלאכים היו הבולטים בישויות המתנווכות והם נועדו לגשר בין האדם, שהתמודד עם מצוקות היומיום, לבין האל שנתפס נשגב ומרומם מתמיד. תפקידם המסורתי כמבשרי בשורה, מושיעים או מבצעי עונשים התרחב, והם נעשו גם מגלי סודות, מובילי מסעות שמימיים ומפרשי חזונות, חזוה בפעם הראשונה בשמותיהם. במקרא למשל נזכרים מלאכים רבים, אך רק ספר דניאל, המאוחר שבספרי התנ"ך, נוקב בשמות מלאכים – גבריאל ומיכאל. המלאכים בימי הבית השני אינם עוד אפוא ישות אלמונית ועמומה, אלא דמויות מזוהות ולכל אחת מהן תפקיד מוגדר הנרמז לעתים בשמו – השם גבריאל למשל מרמז לגבורתו ולכוחו.

במוקד התערוכה מוצגת כתובת עברית ייחודית מהמאה ה־1 לפני הספירה עד המאה ה־1 לספירה המכונה "חזון גבריאל" וסביבה כתב־יד עתיקים ונדירים, ובראשם התנ"ך, הברית החדשה והקוראן. באמצעות כתב־היד התערוכה מתחקה אחרי גלגוליו של המלאך גבריאל בשלוש הדתות המונותאיסטיות.

הכתובת זכתה לפרסום עולמי ואין שנייה לה בחשיבותה מאז גילוי המגילות הגנוזות. תוכנה נבואי אפוקליפטי (חזוני), סגנונה ספרותי־דתי ובלשונה היא מזכירה את ספרי הנביאים האחרונים חגי וזכריה ואת ספר דניאל. היא בנויה מכמה דיאלוגים, ובמרכזי בהם מזדהה הדובר שלוש פעמים בגוף ראשון – "אני גבריאל". בן־שיחו הוא דמות אנושית – חזוה או נביא, שכנראה מקבל ממנו את החזון. מרכזיותו של המלאך גבריאל בולטת במיוחד על רקע התפקיד המשני שקיבל כאן המלאך מיכאל, שכן בעיני בני התקופה נחשב דווקא מיכאל לבכיר בין השניים.

נראה שמקור הכתובת ביישוב יהודי בצדו המזרחי של ים המלח. חלקה התחתון מלמד שניצבה שקועה באדמה, ובשל גבה הלא־מעובד מניחים שנשמכה לקיר, אולי של מבנה ציבור, וייתכן שהיתה אחת מקבוצת כתובות. היא כתובה בדיו בכתב המרובע ומחולקת לטורים כדרך המגילות הגנוזות, כתיבתה מוקפדת וניכר שנעשתה בידי סופר מיומן. הכתב המרובע היה מקובל בימי הורדוס, והוא גורם מכריע בתיארוך הכתובת.

פולמוס עמוק ניטש בין החוקרים סביב פענוח 87 שורות הכתובת, משום שחלקים גדולים ממנה נמחקו. ואולם, הכול תמימי דעים שנושאה העיקרי הוא מלחמה על ירושלים, ומובעת בה תקווה להצלחה על־ידי האל למען דוד עבדו, אולי משיח בן דוד. כיוון שסופה לא השתמר אפשר רק להניח שהטקסט נחתם בניצחון האל. בין שהמלחמה התרחשה בעבר ובין שהיא חזון עתידי, את ההשראה לכתוב יכלו לתת המאורעות הדרמטיים שאירעו בירושלים באותם ימים, כגון כיבושה בידי פומפיוס בשנת 63 לפני הספירה, או התסיסה בעיר עם מותו של הורדוס בשנת 4 לפני הספירה.

הכתובת פותחת צוהר לאווירה המשיחית, לחרדה לגורל ירושלים ולאימוץ המלאכים כדמויות מתנווכות, אבני יסוד בעולם הרוחני של תקופת הבית השני.

גלגוליו של המלאך גבריאל

אחת מהופעותיו המוקדמות ביותר של המלאך גבריאל היא בספר דניאל, שנתחבר בתחילת המאה ה־2 לפני הספירה והוא המאוחר בספרי המקרא והיחיד בו הנמנה עם ספרות החזונות. כמקובל בסוגה זו – דוגמת חזון יוחנן בברית החדשה – דמות שמימית, לרוב מלאך, מגלה לחזוה סודות על העתיד להתרחש. בספר דניאל פרק ח מתואר חזון שרואה דניאל ובו איל וצפיר־עזים (תיש) הנלחמים זה בזו, והוא אינו מבין את פשרו. המלאך גבריאל מפרש לו שהאיל מייצג את מלכות פרס ומדי, בני התקופה ראו במיכאל בכיר מגבריאל, ולכן מפתיע שבספר דניאל דווקא גבריאל הוא המפרש את החזון, כלומר מתווך בין האדם לאלוהיו. היפוך התפקידים בין שני המלאכים מעניין במיוחד בהקשר שלנו, כי כמותו מוצאים כפי שצוין לעיל גם בכתובת שבמרכז התערוכה שנתכבה כעבור למעלה ממאה שנים. חזי הקץ והגאולה של ימי הבית השני, ובהם מחבר הכתובת, הרבו להסתמך על ספר דניאל, טענו אותו בפירושים חדשים והחשיבווה עד מאוד. בחזונותיו של דניאל מפעמות החרדה והתקווה הכרוכות בצפייה המשיחית למלכות השמים הקרבה לבוא.

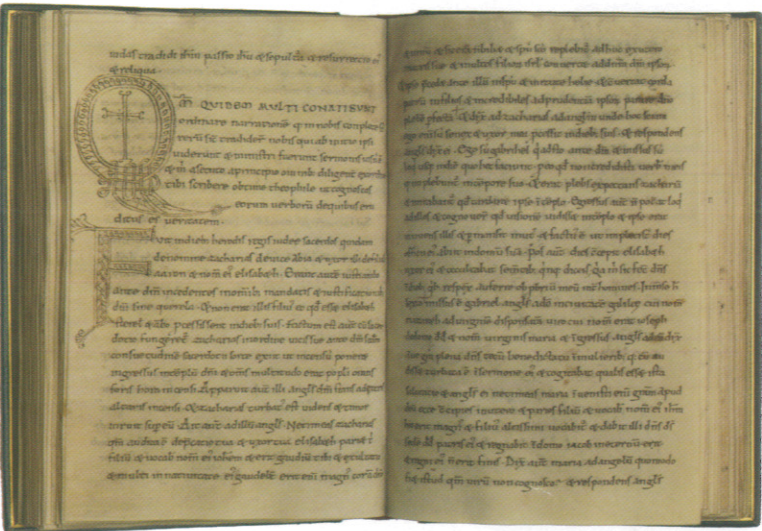

Vision of the Ram and the Goat in the Book of Daniel, illustration in a German edition of the Hebrew Bible and New Testament printed by Johan Grüninger, Strasbourg, formerly in Germany, 1485. The Green Collection, Oklahoma City

חזון האיל והתיש בספר דניאל איור מתוך התנ"ך והברית החדשה בגרמנית דפוס יוהן גרונינגר, שטרסבורג, אז גרמניה, 1485 אוסף גרין, אוקלהומה סיטי

אזכור מוקדם אחר לגבריאל הוא במגילת "מלחמת בני אור ובני חושך", אחת משבע המגילות הראשונות שנתגלו בקומראן בשנת 1947, ובת־זמנה של הכתובת "חזון גבריאל". מתואר בה העימות בין שני מחנות – כוחות הטוב, הלוא הם 'בני אור', וכוחות הרשע, 'בני חושך' – שעתידי להתרחש באחרית הימים. 'בני אור' הוא כינוי לבני כת קומראן, שהנהיגם 'שר האורים', כנראה המלאך מיכאל, ואילו 'בני חושך' הוא כינוי לאויבי הכת ובראשם בליעל (כינוי לשטן) הנעזרים ב'כיתיים', אולי הם הרומאים. מיכאל, גבריאל, שריאל ורפאל הם המלאכים הבכירים שנועדו לשמור ולהגן על 'בני אור' ולסייע להם במלחמתם ב'בני חושך'. העימות בין שני המחנות ייארך 49 שנים ויסתיים בניצחונם של 'בני אור' ובהשבת עבודת המקדש על כנה.

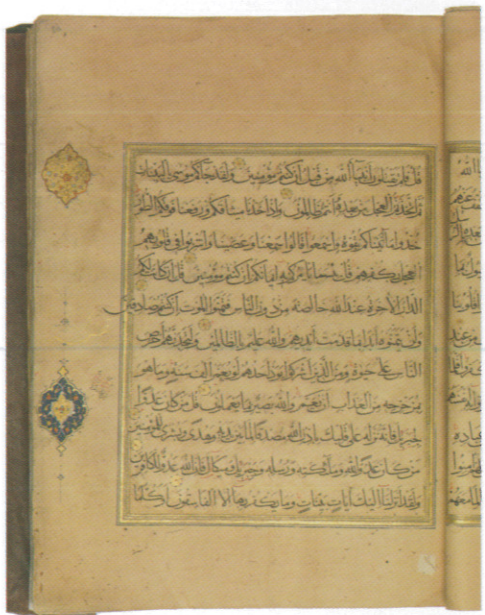
בהשראת הופעותיו של המלאך גבריאל בספר דניאל הוא היה לדמות מפתח גם בברית החדשה, שם הוא מתגלה פעמיים בסיפור הבשורה בלוקאס פרק א. הוא מתייצב לפני זכריה ומבשר לו על הולדת בנו, לימים יוחנן המטביל, וכעבור שישה חודשים מתגלה למרים ומודיע לה שתלד בן שייקרא ישוע, והאל "ייתן לו את כיסא דוד אביו". תיאור הבשורה ובמרכזו מרים והמלאך גבריאל רווח מאוד באמנות הנוצרית של ימי־הביניים והרנסנס, והוא אף הונצח בחג שנחוג מדי שנה ב־25 במרס, תשעה חודשים לפני הולדת ישו על־פי המסורת הנוצרית, ונודע כחג הבשורה או כחגה של מרים. התפילות לחג מתבססות על פסוקים מן הסיפור ונועדו לקרב את לבבות המאמינים לדמותה הנערצת של אם ישו.

The Gospel of Luke in a Latin manuscript of the Four Gospels, Brittany, France, 900–925. The Green Collection, Oklahoma City

הבשורה על־פי לוקאס בכתב־יד לטיני של ארבעת האוונגליונים ברטוני, צרפת, 900–925 אוסף גרין, אוקלהומה סיטי

שלוש פעמים נזכר בקוראן המלאך גבריאל – בערבית ג'בריל – ובאחת מהן הוא מביא את דבר אללה לנביא מוחמד. על אלה נוספות הופעות המיוחסות לו אף ששמו לא מוזכר בהן מפורשות. כמו־כן, גבריאל ידוע מן הספרות האסלאמית כמגנם של הנביאים, כך למשל הוא הציל את אברהם מכבשן האש ועזר למשה מול הרטומי מצרים. מסורת ידועה מזכירה את חלקו בסיפור המטע הלילי של מוחמד ממכה לירושלים, רכוב על גב בהמה מופלאה ('אל בוראק'). גבריאל מלווה את מוחמד לשמים, שם רואה הנביא את גן העדן, שומע את דברי אללה ופוגש מלאכים.

כתב־יד של הקוראן איראן, המאה ה־15 עד ה־16 מוזיאון ישראל, ירושלים עיזבון יוחנא דאוד, לונדון

Manuscript of the Qur'an, Iran, 15th–16th century. The Israel Museum, Jerusalem, Bequest of Yuhanna Dawud, London